

CAPUT III.

De insania.

Pag. 43. l. 16. *Alterum cum furore & audacia.*] Pulsus interea nec magis nec aliter de recto deflectere solet, quam quod aliquanto obscurior est & contractior, propter, admirandam plane aridam fibrarum fabricam, non tamen fortis, durus, & creber est ut in morbis inflammatione conjunctis. Urina parce & restricte admodum excernitur, crassam tamen naturam, saepe & valde mucosam possidet.

Pag. ead. l. 17. *Alterum cum tristitia & metu.*] His praesertim signis se manifestat, scilicet adfunt pulsus tardus, obscurus, contractus, vigiliae perpetuae, ut & vel maestitia & taciturnitas obstinata, oculis in unum objectum defixis, vel loquacitas de rebus horrendis, spectris, diabolis, irâ divinâ, omni spe abjectâ poenis aeternis, aliisque similibus. Secretiones quae per alvum, vesicam, cutis meatus, & caeca spiramenta fieri debent, more prorsus insigni minuntur, adestque vultus plerumque torvus, color pallido-fuscus, maxime autem cum per lentos gradus talis inductus fuit in aegrum morbus.

Pag. ead. l. 20. *In maniam saepissime transit.*]

Signa,

Signa, quae denunciant hunc morbum melancholico brevi accessurum, sunt vigiliae contumaces, aut somni brevissimi, insomnia turbulenta, curae & sollicitudines animi, molestiae, proclivitas ad venere[m] scilicet major, pollutio nocturna frequens, oculi cavi in selectam quandam rem pertinaciter defixi, & atroci aspectu, aliquando quasi raptim in adstantes conversi, praecipua & frequens iracundia sine justa data causa, assuetarum exinanitionum suppressio, fletus aut risus praeter rationem & consuetudinem, & nunc loquacitas fere assidua, nunc taciturnitas meditabunda.

Pag. 49. l. 28. *Quas exinanitiones ferre possit.*] Quanquam haec cautio ab auctore peritissimo data nunquam non observatu digna est, tamen in hac calamitate, non minus est medici officium, principem insaniae causam sedulo perquirere, ut hanc semel cognita, apta dein instituat[ur] medendi ratio: Exempli gratia, si ob mensium defectum ortus sit morbus, exhibenda sunt remedia, quae menstrua promoveant, aquae acidulae, quibus ferrum infit; alvus iterum atque iterum cathartice[m] potionibus subducenda est, interea interpositis subinde balneis tepidis ad umbilicum usque porrigentibus, & detracto iteratis vicibus, quantum opus est, sanguine ex Saphaena, deorsum dirigendae sunt & humorum & medicamentorum vires.

Ut haec autem omnia fauste proficiant, diu in his persistendum est, augendo vel diminuendo

do copiam tum horum, quae humores attenuant & emendant, tum illorum, quae evacuant, prout abeant, redeant, variantque symptomata.

In menstruis autem ciendis, illud porro mendum habeo, quod prae caeteris medicamentis valet Borax, qui cum attenuantibus & calefacientibus, vel refrigerantibus & resolventibus, pro habituum differentia, commode dari potest.

Quo melius haec fieri debeant, ex parte exponam; nimirum, si ex vigiliis assiduis, tristitia, acri studio, aut similibus causis ortus sit morbus, ad contraria sensim deducendus est aeger, exhibitis simul iis remediis, quae humores diluant, leniant, & eorum crasin particulatim emendent, alvum laxent, somnumque inducant.

Porro si feбри male sanatae, causaeque calidae humores inspissanti, tribuendus sit morbus, aperientibus blandis, sero lactis, lacte asinino, aquis mineralibus, balneis tepidis, ex aqua & lacte comparatis, aliisque ejusmodi, diluendi sunt humores, interpositis simul salibus neutralibus dictis, & non raro refrigerantibus & subacidis.

Pag. 50. l. 12. *Ex vena jugulari.*] Morbus hic ut plurimum largas & repetitas sanguinis missiones postulat, & praemissis iis ab autore jam jam memoratis, feliciter aliquando detrahitur sanguis ex vena saphaena. Hoc vero fere

fere semper fieri debet ad lipothymiam, aegro stante, vel erecto corporis situ sedente, aliter raro fatis laxantur vasa cerebri.

Pag. 50. l. 18. *Vomitus.*] Non raro autem accidit, quanquam largissimae exinanitiones, vel venis incisus, vel vomitu peracto, factae fuerunt, valde tamen furere perstare maniacos.

Ad feroces hos animos compescendos, saepe mihi compertum fuit, non parum profecisse medicamenta, quae aegritudinem Ventriculo induxerunt, eâ tantum copiâ, & repetitis vicibus assumenda, ut loco vomitus hunc affectum gignant, & alvum leniter cient; huic autem fini consequendo, mihi in usu fuit exhibere, quarta vel sexta quaque hora, hujusmodi misturae cochlearia duo aut tria. ℞. Rad. Hellebori nigri, Tartar. solub. ana ℥ii. Fol. Senae ℥ss. Decoque cum aquae pur. ℔i. ad colatur. ℥x. dein add. Oxymel. Scillit. ℥iii. Syrup. e Spin. Cervin. ℥vi. m.

Pag. ead. l. 24. *Haemorrhoidum in viris.*] Si maniacus conqueratur de dolore Intestini recti, vel in furore hunc locum scalpendo designet; statim summâ deditâ industriâ tentandus est Haemorrhoidum fluxus, admovendo scilicet hirudines, injiciendo clysinata, & supposito-ria, quae Aloës vim habent, aliave ejusmodi.

Pag. ead. l. antepen. *Valentiora plerumque medica-*

dicamenta.] Si forsan propter aridum astrictum-
que nimis fibrarum habitum, non respondeant
cathartica, quotidie in balneum tepidum de-
mittendus est aeger usque ad hypochondria,
atque in eo per horam manere oportet, quam-
primum autem votis annuat alvi purgatio, dein
parcius adhibendum est balneum, ne succedat
hydrops.

Pag. 52. l. 18. *Quae ad humorum vitium
emendandum.*] In medicamentis huic scopo in-
feruentibus exhibendis, singularis semper hu-
morum pravitatis cauta habenda est ratio, verbi
gratia, si vigeat acidum ab alcalicis gradatim
assumptis petenda sunt dissolventia, si praedo-
minet alcali ab acidis, aut saltem subacidis, si
lentor glutinosus iners, a dissolventibus acio-
ribus, qualia sunt gummi ammoniacum, saga-
penum, asa foetida, helleborus niger, & alia
ejusmodi.

Pag. ead. l. 24. *Et Camphora.*] Hujus me-
dicamenti vires adversus morbos maniacos plu-
rimum valuisse, experientia fida, comprobata
habui; easque aliquando successu prorsus sin-
gulari coronatas notavi. Oblata igitur hac oc-
casionem, modum, quo Camphora maniacis uti-
liter exhibenda sit, hoc loco exponere, haud
alienum esse videtur.

E. G. Cum ad maniacum inter exordium
mali visendum venisse mihi contigisset, sangui-
nis missionem, pro furoris & virium ratione
fa-

fatis largiter instituendam, dein potionem catharticam formâ hujusmodi componendam & extemplo hauriendam esse curavi. ℞. Infus. Sen. commun. ℥iij. Nitr. purific. aut Tartar. vitriolat. ℥i. Pulv. Jalap. ℥ii. Mann. ℥ss. m. Hujus autem potionis Cochlearia quatuor, secunda quaque hora, haurienda maniaco praeberere convenit, usquedum succedat alvi copiosa dejectio. Hac autem exinanitione finita, in balneum tepidum, inguinibus tenus, demissus fuit aeger, ibique per horam manere coactus fuit; postero die repetita fuerunt omnia praedicta.

Si ne sub his quidem quies ulla facta sit, tum maniaco valde furenti vesperi dedi devorandum bolum ex Camphorae drachma dimidia & conservae Lujulae, Malvae, aut fructus Cynosbati drachmis duabus confectum. Hac nocte, non sine admiratione, aliquando vidi maniacum dormientis speciem paululum exhibere, minus insanire, & madore leni corpus habere perfusum. Die proximo ab eo, de industria curavi Alvum perquam moderate liquandam, balneum repetendum, & Camphoram ut antea vesperi assumendam esse. Sub his inceptis faventibus, hac nocte raro spes mea me fefellit, quin id, quod maxime expetiveram, contingeret; scilicet, ut aegrotum, paulo plus dormire, minusque, furere, & madore, ut antea dictum est, perfusum conspicerem. Die insequenti, illud porro confidenter monendum habeo, ut sanguinis missio & balnei simul usus quo-

quo-

quo pacto renovari deberent. Alvo interea laxâ servatâ, vesperi omiffus erat bolus, eumque cum Camphorae scrupulo uno compositum alternis tantum noctibus exhibere, ut plurimum mihi mos erat, atque hâc solâ medendi ratione fretus, mentis furibundam alienationem in dies adeo evanescere observavi, ut aliquando intra tres septimanas maniacum ad sanitatem tam mentis quam corporis feliciter fuisse restitutum, comperi.

Attamen non obstantibus exemplis quibusdam faustis, me ipsum, proh dolor, confidentem habes, omnia saepe contra ac dicta sunt, evenisse, & Camphoram & Artem ipsam nihil profecisse.

Pag. 52. l. 26. *Quam ipsum opium.*] Medicamenta, quibus Opium insit, caute in hoc morbo exhibenda sunt, eo quod caput gravant, & somno finito, vel horum ope non conciliato, ut saepe accidit, furorem augere solent; ideoque ea tam diu differre convenit, donec praemissis exinanitionibus, de quibus, ut supra, ante omnia instituendis praecepta dedi, aegrotum minus furere pateat.

Pag. ead. l. penult. *Aegrum balneo frigido frequenter immergere.*] Laudantur fere ab omnibus scriptoribus medicis balnea frigidissime utenda, & profecto sub hujus morbi exitum nonnumquam profunt, citius autem in curationem adhibita, quam quod factum est opus, scilicet

licet quamdiu minimus vaporum cerebri infarctorum extet metus, periculum facessere potius dicantur. Multo magis beneficii praestant balnea tepida, alternis diebus repetenda, cavendo simul ut erecto situ servetur corpus, eo quod humores acres diluunt & emendant, fibras laxant, a capite revellunt, & ad somnum conciliandum aptissima sunt.

Pag. 54. l. 26. *Mens ad se rediens.*] Est autem alia mentis insanæ species, licet à nostro autore oblita, a Sydenhamo tamen descripta, quæ præfertim eos, seu morbis diuturnis fractos, seu nimis exinanitionibus perpessus exhaustos aggreditur. Hi autem aegri puerorum more propter res profus leves & nugatorias lachrymas fundunt, & nonnunquam nullâ datâ causâ iterum in risum excitantur more mulierum hysterica affectione laborantium. Quam ob rem, ut mihi videtur, potius pro desipientiâ quadam quam insaniâ habenda est hæc valetudinis imbecillitas, & de hac re mihi dubium non est, utpote sananda est cibus aromatè conditis, potu vinoso & medicamentis corroborantibus dictis, præcipue ferrugineis & cortice Peruviano.

E

C A